

Hva kjennetegner elever med stort læringspotensial?

TIL REALFAGSLÆRERE OG KONTAKTLÆRERE

Talentsenteret søker etter elever med stort læringspotensial og stor interesse for realfag og teknologi. Elever med stort læringspotensial er ikke nødvendigvis skoleflinke, men har et potensial for svært gode prestasjoner i fag. Elever med stort læringspotensial er en svært heterogen gruppe, og kan derfor være vanskelige å oppdage og identifisere i klasserommet.

Barnepsykolog og professor Ella C. Idsøe har spesialisert seg på denne gruppen barn og unge, og er nasjonal koordinator for forskning på talentsenterordningen. Hun har skrevet en kort veiledning for lærere om gjenkjenning og typiske karakteristika på elevgruppen spesielt for talentsentrene.

KORT VEILEDNING I GJENKJENNING OG KARAKTERISTIKA

Kjære lærer,

Tusen takk for at du tar deg tid til å identifisere elever med stort læringspotensial i realfag som skal delta på samlingene ved Talentsenteret. Før du fyller ut det digitale anbefalingsskjemaet og sjekklisten, ber vi deg lese dette dokumentet nøye. Du er en nøkkelperson i denne prosessen. Ikke alle elevene med stort læringspotensial har høye karakterer men de har en del karakteristikk (både positive og negative) som skiller dem fra andre elever. Vi skal forklare på en best mulig måte hvem elevene med stort læringspotensial er og hvordan du på en lettere måte kan identifisere dem.

Elever med stort læringspotensial (10-15% av elevpopulasjonen) er ikke nødvendigvis de flinkeste elevene i klassen som har toppkarakter, men de har et stort potensial til å oppnå fantastiske resultater i ett eller flere fag, og på et nivå som er mye høyere enn jevnaldrende om de får riktig tilpasset opplæring og støtte i skolen (Idsøe, 2014; NOU, 2016). I gruppen på 10-15% inkluderer vi også 2-5% av elevene som har intelligens høyere enn IQ = 130. Elevene med stort læringspotensial har en del karakteristika som skiller dem fra andre elever som for eks: de har en indre motivasjon for å lære som gjør at de ikke alltid bryr seg om karakterer, de vil vite «hvorfor» ting skjer, de lærer veldig fort, de trives med komplekse oppgaver, de kan kritisere medelever og lærerens beslutninger/ konklusjoner.

Nedenstående tabell viser noen av forskjellene mellom de «skoleflinke» og elever med stort læringspotensial (Idsøe, 2014).

SKOLEFLINK	ELEVER MED STORT LÆRINGSPOTENSIAL
Kan svarene	Stiller spørsmålene
Er interessert	Er svært nysgjerrig
Er oppmerksomme	Er mentalt og fysisk involvert
Har gode idéer	Har ville, rare idéer
Arbeider hardt	Er lekne, men gjør det godt på tester
Svarer på spørsmålene	Diskuterer detaljert, utbroderer
Er på toppen i alderstrinnet	Er forbi alderstrinnet
Lytter med interesse	Viser sterke følelser og meninger
Lytter lett	Vet allerede
6-8 repetisjoner før mestring	1-2 repetisjoner før mestring
Liker jevnaldrende	Foretrekker eldre
Forstår meningen	Trekker slutninger
Fullfører oppgaver	Starter prosjekter
Er mottakelig	Er intens
Kopierer presist	Skaper nytt
Liker skolen	Liker læring
Tar til seg informasjon	Bearbeider informasjon
Tekniker	Oppfinner
Husker godt	Gjetter godt
Foretrekker enkle, endefremme presentasjoner	Trives best med kompleksitet
Er bevisste	Er ivrig observerende
Er fornøyd med egen læring	Er svært selvkritisk
Oppfører seg som man skal	Kan bli klassens klovn
Liker rutine	Kjemper mot rutine

I tillegg til positive karakteristika, kan disse elevene vise en del negative trekk som gjør det kanskje vanskelig for lærerne å tenke at disse elevene har stort læringspotensial. Tabellen under kan vise hvordan deres karakteristika kan slå både positivt og negativt ut i klasserommet (Idsøe, 2018).

KARAKTERISTIKK	POSITIV ADFERD	NEGATIV ADFERD
Meget nysgjerrig	Stiller mange spørsmål Inkvisitorisk Husker detaljer	Stiller upassende spørsmål Deltar lite i gruppearbeid Lar seg lett distrahere
Abstrakt tenker	Gjør generaliseringer Prøver ut ideer	Stiller spørsmål ved andre Stiller spørsmål ved autoriteter
Fleksibel tenker	Har mange strategier for å finne ut av noe	Manipulerer mennesker og situasjoner med ulike strategier
Avansert bruk av humor	Liker voksen humor, bruker ofte sarkasme og ironi Forstår lærerens humor og vitser	Bruker humor på andre bekostning
Godt utviklet ordforråd	Er aktivt involvert i diskusjoner Liker diskusjoner om voksne tema	Er sjefete eller overbærende i samarbeidssituasjoner
Avansert lesekompetanse	Leser mye og ofte Har et mer avansert ordforråd enn forventet Har en svært god leseforståelse	Leser hele tiden, overalt Unngår samarbeid med andre
Kunnskapstilegnelse, lærer fort	Forstår kjernestoffet raskt Gjengir detaljerte fakta	Slurver eller forstyrrer andre Dominerer klassesdiskusjoner
Stort oppmerksomhetsspenn	Konsentrerer seg og fokuserer på et interesseområde i lange perioder av gangen	Lar seg lett avlede dersom oppgaven ikke er interessant for dem
Uavhengig	Er selvstendig Fokuserer på oppgaven	Deltar lite i diskusjoner eller gruppearbeid Er lite samarbeidsvillig i gruppearbeid
Særlig ansvarsbevisste	Setter realistiske mål Aksepterer sine egne begrensninger Er tolerant ovenfor medelever	Er selvkritisk Er perfektjonistisk når oppgaver skal fullføres Har urealistiske forventninger til andre medelever

Sterke følelser og meninger	Lytter til andre Viser omtanke og interesse Tar hensyn til andres perspektiver Er oppmerksom på andres følelser	Sier ifra på en upassende måte Overreagerer på andres kommentarer og reaksjoner Er konfronterende
Sterk rettferdighetssans	Har medfølelse for andre som ikke er så heldig stilt Vil «redde verden» Forsvarer andre barn som de synes blir behandlet dårlig	Stiller spørsmål ved regler i lek og spill Blir frustrert når andre ikke følger reglene Spør eldre elever eller voksne til å løse utfordringer som de synes er urimelige
Original og kreativ		Aksepterer ikke «status quo» Virker fraværende, dagdrømmer Stiller spørsmål Er uorganisert
Stor læringshunger	Vil vite mest mulig om et tema Er ekspert på et tema ved å lese seg opp og snakke med andre	Vil heller fokusere på temaer som interesserer dem enn arbeidet i klasserommet Belærer andre og forteller dem at de tar feil

Litteraturen understreker at elever med stort læringspotensial i naturfag og/eller matematikk gjerne kjennetegnes av flere av følgende karakteristikk:

- Kan formulere gode hypoteser basert på fakta
- Gleder seg over å lage hypoteser før de løser en oppgave
- Er effektive innen deduktiv tenkning, dvs. kan starte med et stort område og dele det opp i biter
- Stiller analytiske spørsmål, dvs. spørsmål om elementene i eller delene av et problem
- Starter undersøkelser innen naturfag på egen hånd
- Kan formulere egne problemstillinger
- Er observante og ser detaljer
- Kan bruke et vitenskapelig funn fra én situasjon i en annen
- Er opptatt av å se relasjoner
- Finner raskt ut av relasjoner mellom årsak og virkning

- Er opptatt av å forstå prinsipper snarere enn å få riktig svar
- Er kreative og kan finne mange alternative løsningsstrategier for den samme problemstillingen
- Er tålmodige og kan jobbe med samme problem over lengre tid
- Kan ha gode karakterer, men kan også prestere lavt i faget.

De typiske oppgavene i skolen krever ofte rett eller galt svar og en rask løsning som gjør det litt vanskelig å identifisere sånne elever som er kreative i sine løsninger og kan bruke tid for å utvikle alternative mulige løsninger.